

41. İlim ve İrfan Nesli

İslâm; ilme, okumaya ve öğrenmeye büyük önem vermiştir. O kadar ki, nazil olan ilk vahiyde okumaktan, kaleminden ve talimden bahsedilmiştir. Dinî görevlerini yerine getirecek ve helâl ile haramı, hak ile batılı birbirinden ayırt edebilecek kadar bilgi sahibi olması her Müslümana farz kılınmış; fizik, kimya, tıp ve matematik gibi ilimler de en azından bazı Müslümanlar tarafından öğrenilmesi gereken, aksi takdirde toplumun bütün fertlerinin sorumlu olacağı birer farz-ı kifaye sayılmıştır. Dinimize göre ilim ve hikmet bizim yitiğimizdir; onun peşine düşmek, her yerde onu aramak ve nerede bulursak bulalım hemen almak da vazifemizdir. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), „Ya öğretene, ya öğrenene, ya dinleyen ya da ilmi seven ol. Fakat sakın beşincisi olma; (bunların dışında kalırsan) helâk olursun!“buyurmuştur. Bu açıdan ilmin peşine düşmek bir fazilet olarak ele alınmış, ilim talibi alkışlanmış, âdeta göklere çıkarılmış ve bu dairenin dışında kalanların da helâkle yüz yüze olduğu vurgulanmıştır. İlim tahsil etmek için evinden veya yurdundan ayrılıp yollara düşen insanın geri dönünceye kadar Allah yolunda olduğunu söyleyen Resûl-i Ekrem Efendimiz'in bir hadis-i şerifi de şöyledir: „İlim tahsil etmek maksadıyla bir yere giden kimseye Allah Teâlâ Cennet yollarını açar. Melekler, ilme ve onu tahsil edene karşı memnuniyetleri ve tevazuları sebebiyle kanatlarını yere sererler. Göklere ve yerde olan her şey, hatta su içindeki balıklar bile ilim talibi için Allah'tan rahmet diler. Âlimin, bilmeden ibadet eden kimseye üstünlüğü, (bizim müşâhedelerimiz açısından) dolunayın, görünen diğer yıldızlara üstünlüğü gibidir. Âlimler peygamberlerin vârisleridir. Peygamberler, miras olarak altın ya da gümüş değil, sadece ilmi bırakmışlardır. Kim o ilimden nasiplenmişse büyük ve değerli bir şey almış demektir. „İlmin ve ilim talibinin faziletine dair daha pek çok hadis-i şerif zikretmek mümkündür. Bunlar da göstermektedir ki; İslâm cehalete razı olmamış, bir insanın kendi hâliyle yetinip ilimden daha fazla nasip almak için gayret etmemesini ciddi bir dûn himmetlik saymış ve öğrenip öğretmenin ömür boyu sürdürülmesini emretmiştir. Dolayısıyla, biz bilmediğimiz şeylerin arkasında olmak zorundayız. Kâinatı

doğru okuyamamışsak, onun dilini çözüp ifade ettiği hakikatleri mutlaka anlamaya çalışmak; Kur'ân okumayı bilmiyorsak, hemen öğrenme yolları aramak; Kelâm-ı ilâhî'yi anlayamıyorsak, açıklamalı bir meal okumak ya da daha da güzeli, ciddi bir tefsir kitabı mütalâa etmek ve mutlaka bilmemiz gereken şeylerin peşinde olmak mecburiyetindeyiz

İslamın Eğitim ve Öğretim Meselesine Bakışı

İslâm'a göre öğretim ve eğitim meselesi, Müslümanların ve dolayısıyla bütün insanların kaderini çizen ve onların geleceğini hazırlayan en mühim hususların başında yer alır. Çünkü ağaç dikersen meyvesini en fazla yüz sene yersin. Ama insan yetiştirirsen meyvesini en az yüz, belki bin sene yersin. Yeter ki ilmin aydınlatıcı kuvvetli ışıkları altında ve İslâm'ın terbiye ile ilgili olarak öngördüğü prensipler içerisinde hareket edilmiş olsun. Zira nasıl ki bir bina, temellerinin sağlamlığına ve kullanılan malzemenin sağlamlığına, aynı zamanda keyfiyetine ve kalitesine göre uzun ömürlü olur. Aynen öyle de yetiştirilen neslin uzun ömürlü olması ve ondan asırlar boyu ciddi verimlerin alınması, ona verilen eğitim ve öğretimin içinde bulunduğu çağın şartlarına göre sağlam, keyfiyetli ve kaliteli olmasına bağlıdır. İslâm'a göre eğitim ve öğretim meselesi çok mühim bir vasıta ve bir araçtır; ama asla bir gaye ve bir amaç değildir. Evet İslâm'a göre eğitim ve öğretim, İslâm Dîni'nin temel esaslarının akılları iknâ ve kalpleri irşad etmek suretiyle her tarafa yayılmasını sağlamak ve neticede Kur'an hakikatleriyle sünnet prensiplerini şuurlu ve bilinçli olarak benimseyen ve onları bilinçli olarak temsil eden sadâkat, emânet, firâset, fedâkarlık ve gayret gibi yüce hasletlere sahip olan nesillerin yetişmesine ve bunların çoğalmasına imkan ve zemin hazırlama vasıtasıdır. Böyle bir gâye için yapılmayan bir eğitim ve öğretim, İslâmî olmadığı gibi, bu maksatları taşımayan bir eğitim ve öğretim asla yapıcı ve huzur verici de olamaz. Evet insanın fıtratıyla ve bu dünyaya gönderiliş gayesiyle bağdaşmayan bir eğitim ve öğretim sistemi, olsa olsa maddî manevî yükselmeyi engelleyici, yüce değerleri yıkıcı, insanın ömür sermayesini faydasız şeyler

peşinde tüketici ve toplumun genel huzurunu bozucu olur. Özellikle de İslâm'a âit bir kısım mukaddes değerleri tezyif eden veya onlarla alay eden bir öğretim sisteminden asla hayır gelmez ve öyle bir öğretim ve eğitim sisteminde kesinlikle hayırlı ve yararlı, uyumlu ve fedâkâr bir nesil yetişmez. Akıllı insanların buna çok dikkat etmeleri gerekir. O kadar dikkat etmelidirler ki, akli istikâmet çizgisinde doyurmayı, ruhu yüce değerlerle teskin etmeyi ve öğrendiklerini hayatta tatbik etmeyi hedeflemeyen bir eğitim ve öğretim görmektense; ümmî olarak kalmayı, sade ve safi bir şekilde bir halvet köşesinde yaşamayı daha hayırlı görmeli ve bunu tercih etmelidirler. Çünkü bu niyetle bir kenara çekilen kimselerin millete faydaları olmazsa da, hiç olmazsa zararları da olmaz. Bununla ilgili olarak Kur'ân-ı Kerim'de şöyle bir âyet-i kerime var: „Bilenlerle bilmeyenler hiç bir olur mu? Ancak (bu farkı) öze (akla) sahip olan kimseler sezebilir.” (Zümer suresi, 9)

İşte bu âyetin tefsirine baktığımızda şunları görüyoruz: Gerçek tevhid içinde gece gündüz ibâdete düşkün olanlar, gerçek mârifet sahibi olup ümit ve korku içinde kulluk yapanlar, Hz. Osman (radiyallahu anh) gibi tesbih ve kıraatiyle gecelerini gündüzlere ve karanlık dünyalarını aydın semâlara dönüştüren ve bu vesile ile âhirette kurtulmayı garantileyenlerle, şirk içinde sapıklıkta ısrar edenler, başkalarını haktan saptırmaya devam edenler ve ebediyen cehennemlik olup çok korkunç bir şekilde perişan olanlar hiç bir olur mu?

Bu iki zümre elbette ki bir olamazlar. Çünkü üzerinde amelin terettüp etmediği veya neticesinde amelin gerçekleşmediği bir ilim, Yüce Allah katında ilim değildir. Bazıları bu âyetten istidlâl ederek, alim bir kızın veya âlim bir babanın kızı, bir cahille küfüv olmadığı hükmünü vermişlerdir.